

בן בכור או בן זקונים

Category: בראשית, ויגש

אהבת אב לבנו היא מוחלטת ובלתי מותנית. היחסים האלו הם ביטוי לאהבת הקב"ה לעם ישראל, וככל שהבן קטן ו'תלותי' באב, כך אהבת האב אליו רק הולכת וגדלה.

יקר, קשה ואהוב במיוחד

לאחרונה ביקרו אצלנו זוג מהקהילה, שעבור שניהם אלו נישואים שניים. הגבר סיפר לי שמיד בפגישתם השנייה אשתו אמרה לו שהוא צריך לדעת שהיא שומרת כשרות, ובשבילה זה 'דיל ברייקר', היא לא רוצה לבזבז את זמנו ואת זמנה ולכן היא רוצה לשים את הנושא על השולחן עכשיו, כדי שלא יהיו אי הבנות.

בעלה מגיע מרקע רפורמי ובבית שבו הוא גדל לא שמרו כשרות כלל. הוא אמנם הכיר את המושג 'כשר' אבל הוא לא באמת ידע מה זה אומר. הוא חשב שלאכול גפילטע פיש וקניידלאך זה לשמור כשר. הוא אדם מאוד נחמד וטוב לב והסכים לתנאי שלה. בסופו של דבר הם התחתנו, אבל אז הסיפור של הכשרות רק התחיל.

הוא למד שבמטבח כשר צריך שני סטים של כלים, אחד חלבי ואחד בשרי. בנוסף לכך שזה יקר, זה גם מבלבל, ובפרט שהוא אוהב לבשל ועושה את זה ברמה טובה, בשונה ממנה שאצלה הבישול הוא לא הצד החזק שלה.

היא לקחה אותו לסיור מודרך בסופרמרקט כדי שילמד כיצד מזהים מצרך כשר. היא לימדה אותו מזה זה OU ומה זה OK וכו'. ואז הגיע האתגר האמיתי: המטבח! אשתו הייתה צריכה ללמד אותו לא להטריף את המטבח וכאן היא הפכה לשוטרת שלו, שלא יניח את מזלג חלבי בכיור הבשרי חלילה, ובעיקר הוא היה צריך ללמוד לבשל מחדש והיה צריך למצוא תחליפים למתכונים רבים שהיה רגיל אליהם.

הוא עבר דרך ארוכה עד שהוא התרגל למטבח החדש של אשתו. כשהוא כבר הרגיש בטוח, הגיע פסח! לזה הוא לגמרי לא היה מוכן. הוא גדל עם סדר פסח שאוכלים מצות, שותים יין, חרוסת וקצת מרור, אבל לבלגן של פסח כשר הוא בכלל לא היה מוכן. כלי החמץ לא מתאימים לפסח, צריך שני סטים חדשים, אם הוא התרגל כבר לקנות את כל התרכיבים הכשרים, עכשיו הוא היה צריך ללמוד הכל מחדש, יש מה שהספרדים אוכלים, אבל האשכנזים אפילו את זה לא אוכלים וכו'. כשהוא דיבר על פסח חשתי שעל אף שהם כבר נשואים כשמונה שנים, הוא עדיין לא התאושש מהטראומה הזאת! למרות כל זאת הוא הצהיר שפסח הוא החג הכי אהוב עליו! והוא לא היחיד שאומר את זה.

לכאורה זוהי תופעה מוזרה. החג הכי קשה והכי יקר הוא פסח, ובכל זאת רוב היהודים מצהירים שפסח הוא החג הכי אהוב עליהם. לכאורה איפכא מסתברא.

מובא בחסידות: "אדם שחס על איבוד מעשה ידיו, מפני שנתן כח חכמתו ומדותיו באותו דבר לכן הוא חס על איבודו" (מאמרי אדמו"ר האמצעי, וראה תו"מ ס"ו עמ' 116). מסתבר שככל שאתה יותר משקיע ועובד על משהו כך אתה יותר נקשר אליו. וכפי שרואים בחוש שעל מצוה שטורחים עליה ומשלמים עבורה הרבה כסף דווקא אותה מחבבים יותר.

לפני שהם עזבו איחלתי להם בחיך "פסח כשר ושמח"☞

בן זקונים בן 31

זה מביא אותנו לפרשת השבוע. כל הסיפור עם יוסף מאז שאחיו באו בפעם ראשונה למצרים טובב כולו על בנימין. מיד בתחילה משום מה הם סיפרו לו שיש להם אח קטן שנשאר בבית. יוסף מיד קפץ על ה'תגלית' ואמר להם שהדרך היחידה להוכיח שהם לא מרגלים זה "בבוא אחיכם הקטן הנה" (מקץ מב, טו).

בפעם הבאה הם חזרו למצרים עם האח הקטן בנימין, ומיד כשיוסף ראה את בנימין הוא שאל "הזה אחיכם הקטן אשר אמרתם" (מג, כט), והוא החליט להפליל את בנימין. הוא דאג שהגביע האישי שלו יוכנס באמתחת בנימין, והוא שלח את הרל"ש שלו שיחפש באמתחת בנימין, ואכן שם נמצא הגביע. זאת היתה עילה כדי להעניש את בנימין שהוא יישאר עבד במצרים וכל השאר יכולים לחזור לארץ כנען.

וכאן מתחילה פרשתנו: "ויגש אליו יהודה". הוא הסביר ליוסף שהוא לא יכול בשום אופן להשאיר מאחוריו את "הילד זקונים קטן" כי אביו אהבו "ולא יוכל הנער לעזוב את אביו, ועזב את אביו ומת", ואם נחזור הביתה "והי' כראותו כי אין הנער ומת" אביו מצרתו" (רש"י מד, לא).

רבתיי. בן כמה היה ה"ילד זקונים קטן" הזה? בנימין היה אז בן שלושים ואחת שנים! ה'נער' הזה שכולם מרחמים עליו ואביו אוהב אותו כל כך עד שמסוגל למות אם לא יחזור לארץ כנען, הוא אבא לעשרה ילדים (רש"י מג, ל).

נשאלת השאלה: לכאורה אם מנסים לשכנע מושל שישחרר אדם, מה יותר אפקטיבי ☞ זה שיש לו אב זקן שמאוד אוהב אותו או שהוא אבא לעשרה ילדים? מדוע יהודה לא השתמש בטענה הזאת? הוא היה צריך לומר ליוסף שחייבים לשחרר את בנימין כי הוא אב לעשרה ילדים שתלויים בו! (אוה"מ שנה ב, חוברת ג-ד סימן פ"ח)

ישנה אמרה ידועה שהורה יכול לטפל בעשרה ילדים, ואילו עשרה ילדים לא יכולים לטפל בהורה אחד. מדוע זה באמת כך? רואים בחוש שהורים אוהבים את ילדיהם 'אהבה ללא תנאי'. לא משנה מה יהיה, ההורה תמיד יאהב את ילדיו. אולם אהבת ילדים להורים זוהי 'אהבה מותנית',

ובלשון המשנה "אהבה התלויה בדבר בטל דבר בטלה אהבה", זוהי אהבה של ילדים להורים. "ושאינה תלויה בדבר אינה בטלה לעולם" זוהי אהבת הורים לילדיהם.

מוסבר בחסידות שהסיבה לכך היא, כי העולם הגשמי הוא מראה-רפלקציה של העולם הרוחני. כמו שאבינו שבשמים אוהב אותנו אהבה ללא תנאי, כך גם אנו אוהבים את ילדינו אהבה ללא תנאי, ומאידך כמו שאהבה שלנו לקב"ה זוהי אהבה מותנית שתלויה בדבר, כך גם אהבת הבנים להוריהם היא אהבה מותנית.

עוד הסבר מובא בשם אחד מגדולי פולין בדור הקודם: "שכל הדורות מאדם הראשון הם שלשלת ארוכה וטבע האבות ומדותיהם ירשו הבנים דור אחר דור, אדם הראשון שלא היה לו אב דנברא מן האדמה, ולא היה בלבו מדה זו למסור נפשו בעד אביו, ולא נשרשה המדה הזאת לדורות הבאים, אבל בנים היו לאדם הראשון והיה לו אהבה כרחם אב על בנים ונשתרשה המדה הזאת לדורות הבאים". (אוה"מ חוברת ה' סימן קח)

כמו בן קטן

ועוד יש לומר שמאותה הסיבה שהיהודים אוהבים את חג הפסח הורים אוהבים את ילדיהם. כל אחד יודע כמה צריך להשקיע בלגדל ילד. ראשית זה צער ההריון והלידה של האם, ולאחרי זה כל השנים כשהוא תינוק, לילות שלמים הורים ערים עם ילדיהם, או שזה כאבי אוזניים, או שגדלים להם השיניים, וכו' וכו'. ואז כשהם כבר גדלים מעט יש אתגרים אחרים רבים, ולכן ככל שההורים משקיעים יותר בילדיהם כך הם יותר נקשרים אליהם והם יותר אוהבים אותם. מה שמעניין הוא שאותו ילד שצריך הכי הרבה תשומת לב מאיזה טעם שיהיה, דווקא אל הילד הזה ההורים נקשרים ביותר, מאידך ילדים לא משקיעים בהורים אפילו לא אחוז אחד ממה שההורים השקיעו בהם.

ולכן יהודה ידע שמה שלא יקרה לאביהם של ילדי בנימין, הם בסופו של דבר יתאושו וימשיכו את חייהם, מה שאין כן יעקב אבינו, אם בנו לא יחזור, אפילו שהוא בן 31, אצל אביו הוא נחשב ל"ילד זקונים קטן", "ונפשו קשורה בנפשו".

כל יהודי הוא בנו של הקב"ה. בתורה יש שני סוגי התייחסות של הקב"ה לעם ישראל. בחומש שמות הקב"ה אומר למשה "בני בכורי ישראל" (שמות ד, כב), ואילו הנביא הושע אומר על אותה תקופה במצרים "כי נער ישראל ואוהבהו וממצרים קראתי לבני" (יא, א).

אם נשאל מה עדיף, להיוולד הבכור במשפחה, או הקטן במשפחה רובם יעדיפו להיות הקטנים במשפחה, כיון שמהגדול ישנם ציפיות גבוהות שהוא יביא כבוד למשפחה, שיהיה בן למופת ודוגמא לאחיו הצעירים וכו'. לעומת זאת מהצעיר שבמשפחה לא מצפים לכולם, רק משפיעים עליו אהבה וכל טוב, ההורים רק מלראות אותו הם כבר שובעים נחת.

כך גם אצל הקב"ה. אם אדם מתנהג כמו בן בכור מבוגר ששואל שאלות ומתווכח עם הוריו ולא תמיד מסכים איתם אז גם להם יש ציפיות ממנו והם יתנו לו אהבה לפי ההתנהגות וההישגים שלו, ואילו אם הוא מתנהג כמו אותו בן קטן שמתרפק על אביו, ואוחז בידו כמו שילד שאוחז באביו ובוטח בו שהוא ישמור עליו וימלא את כל מחסורו, אז הוא גם יקבל יחס דומה מאביו שבשמיים.

הרבי ציטט פעמים רבות את מאמר הבעש"ט "שכל יהודי יקר אצל הקב"ה כמו בן יחיד שנולד להורים לעת זקנתם" (תו"מ ח, עמ' 133). בהתנהגות שלנו, בביטחון שלנו בקב"ה בבחינת "אני מתפלל לדעת זה התינוק" אנו מעוררים אצל הקב"ה את האהבה ללא תנאים שיש לילד הכי קטן, אהבה ללא מיצרים, "כי נער ישראל ואוהבהו".